

FYLKESPLAN FOR NORDLAND

2013–2025 REGIONAL PLAN

FORORD FYLKESPLAN

«Mitt Nordland – mi framtid»

Disse ordene er vinnerbidraget til Ida Solhaug fra Bodø, i en slagordkonkurranse Nordland fylkeskommune arrangerte for ungdom i Nordland. Vi har gjort slagordet til vårt fordi vi synes ordene favner hele Nordlands befolkning.

Formålet med all planlegging er å fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner.

Den nye fylkesplanen er et resultat av en bred prosess, hvor mange har kommet med innspill til hva som er viktig for framtidig utvikling i Nordland. I plan- og bygningsloven er det ikke lengre pålagt å utarbeide fylkesplan. Når vi likevel har valgt å ha en overordnet plan for regional utvikling i hele fylket, er det ut fra en erkennelse av at fortsatt bærekraftig vekst og verdiskaping og god velferd for befolkningen, er avhengig av at mange spiller på lag.

Nordland fylkeskommune har ansvaret for å lede og koordinere arbeidet med regional utvikling i fylket. Dette ansvaret skal vi ta. Sammen med våre samarbeidsaktører skal vi jobbe for å gi innbyggerne i Nordland gode levekår, utvikle attraktive lokalsamfunn og regioner, og bidra til verdiskaping og kompetanseutvikling i fylket.

Retningen for utviklingen av Nordland bestemmes både av trender i samfunnet og folks individuelle valg. Den bestemmes også av en villet politikk – vi kan og skal påvirke utviklingen vår. Vi har alle en påvirkningsmulighet og et medansvar for at Nordland skal være et godt fylke å bo i og et godt fylke å komme til. Og mulighetene er store i Nordland: Vi er et stort og mangfoldig fylke, med store naturres-

surser og folk med kompetanse fra inn- og utland. Sammen kan vi bidra til vekst og utvikling og spennende arbeidsplasser.

Dersom alle bidrar innenfor sine områder – med skaperevne, kunnskap og kompetanse, vil vi i fellesskap kunne være med på å oppfylle fylkesplanens visjoner om:

- Et aktivt liv og et inkluderende samfunn
- Et attraktivt Nordland
- Et nyskapende Nordland

Odd Eriksen
fylkesrådsleder

INNHOOLD

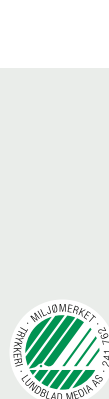
1. Mitt Nordland – Mi framtid	5
2. Nordland i dag, og Nordland i verden	6
3. Om fylkesplanen	9
3.1. Planprosessen	9
3.2. Oppbygging av Fylkesplan for Nordland	10
3.3. Mål- og resultatindikatorer	10
4. Målområde 1 – Livskvalitet	11
4.1. Visjon	11
4.2. Mål og strategier	11
5. Målområde 2 – Livskraftige lokalsamfunn og regioner	14
5.1. Visjon	14
5.2. Mål og strategier	14
6. Målområde 3 – Verdiskaping og kompetanse	18
6.1. Visjon	18
6.2. Mål og strategier	19
7. Kjøpesentre	23
7.1. Regional planbestemmelse om etablering av kjøpesentre jf. pbl § 8-5:	23
8. Arealpolitikk i Nordland	25
8.1. Mål for arealforvaltningen	25
8.2. By- og tettstedsutvikling	26
8.3. Naturressurser, kulturminner og landskap	28
8.4. Næringsutvikling	29
8.5. Kystsonen	29
8.6. Klima og klimatilpasning	30

Fylkesplan for Nordland – 2013–2025 Regional plan

Fylkesplan for Nordland 2013–2025 ble vedtatt av fylkestinget 27.02.13. i FT-sak 8/13.

Foto: Bjørn Erik Olsen: s. 26–27. Flash Studio AS: Sindre Kinnerød s.1, s. 5 (nedre), s. 20–21. NordNorsk Reiseliv AS www.nordnorge.com: Helge Grønmo s. 5 (øvre), Øystein Lunde Ingvaldsen s. 6–7, Rune Fossum s. 14 (øvre), Ernst Furuhatt s. 16–17, 18 (øvre). Salten friluftsråd: Trond Loge s. 11 (øvre). Universitetet i Nordland: Svein Arnt Eriksen s. 18 (nedre). Videofabrikken AS: Erik Veigård s. 14 (nedre), s. 30–31. *Øvrige foto ved Nordland fylkeskommune.

Grafisk produksjon: Lundblad Media AS

«Æ ser Nordland»
av Martin Næss

Æ ser på krittkvite strender,
æ ser på havet som speila sola,
æ ser på holma og skjær.

Dette e altså Nordland.

Dette e altså vårres hjem.

Et måseskrik.

Æ ser på de høye husan,
æ hør latter og musikk,
æ ser både kultur og natur.

Dette e altså urbant.

Dette e altså uberørt.

En kald vind blås mot fjeset. Men æ frys ikke.

Æ ser på glade menneska,
æ kjenn lukta av ferske reka,
æ velg å kjøp mæ en kebab.

Vind stryk forsiktig

Æ ser, æ ser.

Æ e vist kommet te Nordland!

Her e det bra fint ...

1. MITT NORDLAND – MI FRAMTID

«Mitt Nordland – mi framtid» er vinnerbidraget i slagordkonkurransen Nordland 2030 som ble gjennomført blant ungdom i Nordland i 2010. Dette ble tidlig valgt til slagord, og er brukt aktivt i prosessene med utarbeiding av Regional planstrategi for Nordland og Fylkesplan for Nordland, og i de ferdige dokumentene. Vinneren Ida Solhaug fra Bodø sier at hun legger dette i ordene «Mitt Nordland – mi framtid»:

«Nordland bør være et sted å tilbringe framtida si. Hvis jeg skal føle tilhørighet og oppnå selvrealisering, er det avgjørende at Nordland vokser i takt med framtida. Jeg må kunne bygge karriere her, mine barn må få gode oppvekstkår, og mine foreldre må få den omsorgen de fortjener».

2. NORDLAND I DAG, OG NORDLAND I VERDEN

De viktigste drivkreftene i samfunnet i dag er globalisering, kunnskap/teknologi, klima/miljø og demografi. Framveksten av kunnskapssamfunnet er et faktum. Arbeids- og næringslivet blir stadig mer teknologi- og kunnskapsbasert. Nærhet til informasjon og kunnskap blir viktigere, tross nye teknologiske løsninger og forbedret kommunikasjon. Globale trender som sentralisering, økt mobilitet, og endringer i den demografiske utviklingen og verdensøkonomien påvirker Nordland og endrer samfunnet vårt.

Forrige fylkesplan opererte med sju gjennomgående perspektiver; Miljø og bærekraftig utvikling, Nordland – et samfunn for alle, likestilling og mangfold, Nordlands samiske befolkning, internasjonalisering, ungdom og unge voksne og folkehelse. De fleste har vært med i fylkesplanen siden 2004. Gjennomgående perspektiv tas ikke med som en egen del i denne planen, selv om de fortsatt vil være viktige framover mot 2025. De utgjør i stedet en integrert del under mål, strategier og tiltak. I stedet for å definere begrepene hver gang de er aktuelle, omtales noen av dem innledningsvis.

Nordlands samiske befolkning

Etter nasjonal og internasjonal rett har samene både behov for og rett til en særlig status. Norge har et særskilt ansvar for utvikling av samenes språk, kultur og levekår. Grunnlovens § 110 a pålegger statens myndigheter å legge forholdene til rette for

at den samiske befolkning skal kunne styrke og utvikle sitt språk, sin kultur og sitt samfunnsliv.

Det samiske samfunnet i Nordland deles tradisjonelt opp i flere geografisk definerte regioner med forskjellig språktilhørighet. I tillegg til språket, danner felles kulturtradisjoner, næringstradisjoner, historisk bakgrunn og områdetilhørighet grunnlaget for den samiske identiteten. Styrking av samisk kultur, næringsliv og samfunnsutvikling vil fortsatt være sentralt for utviklingen i Nordland. Arbeidet for å bevare og utvikle samisk språk, kultur og næringsliv er forankret i flere samarbeidsavtaler med Sametinget. I tillegg til å være innbyggere i en rekke kommuner i Nordland, er den samiske befolkningen en del av urfolkssamfunnene i Arktis, og dermed også viktige aktører i nordområdesatsingen.

Bærekraftig utvikling

Med bærekraftig utvikling menes en utvikling som tilfredsstiller dagens behov uten å ødelegge framtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstille sine. En bærekraftig forvaltning må baseres på en balanse mellom sosial utvikling, økonomisk utvikling og natur- og kulturmiljøer. Dette krever at utviklingen settes inn i en helhetlig sammenheng bygd på en økonomisk og økologisk tilnærming. En god og kunnskapsbasert forvaltning av Nordlands ressurser er en forutsetning for bærekraftig næringsutvikling og økt livskvalitet for befolkningen i Nordland.

Likestilling og mangfold

Et likestilt samfunn er et samfunn der alle borgere deltar i samfunnet på like vilkår; der kjønn, etnisitet, sosioøkonomiske forhold, religion, alder og funksjonsevne ikke forringer levekår og livsmuligheter. Likestilling og mangfold er sentrale faktorer for å skape en positiv regional utvikling både i Nordland som helhet og i fylkets regioner.

Universell utforming

Universell utforming er utforming av produkt og omgivelser på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpasning og en spesiell utforming. Utgangspunktet er at alle mennesker er like verdifulle og har lik rett til å delta i samfunnet. Det fordrer at samfunnet, tilbud og tjenester, bygninger og infrastruktur, utformes slik at alle, uansett funksjonsnivå, kan delta i samfunnet etter eget behov og ønske.

Funksjonshemming defineres som et misforhold mellom menneskets forutsetninger og de krav som samfunnet stiller til deltakelse. I tillegg til personer med nedsatt bevegelsesevne, må det tas hensyn til de miljøhemmede (personer med astma, allergi eller annen overfølsomhet), samt personer med redusert orienteringsevne på grunn av sansetap (syn, hørsel). Universell utforming gjør samfunnet tilgjengelig for alle og reduserer behovet for individuelle løsninger. Løsninger som er helt nødvendige for noen, gir ofte økt kvalitet for alle. Prinsippet om universell utforming skal benyttes i planlegging av det fysiske miljø, tilbud og tjenester innenfor alle samfunnsområder.

Medvirkning

Medvirkning i arbeids- og samfunnsliv er viktig for samfunnsutviklingen og demokratiet. Kravet om medvirkning er nedfelt i flere lover. Medvirkning om-

Prinsipper for bærekraftig utvikling som skal realiseres i et 20- til 50-års perspektiv (fra Regional plan – Klimautfordringene i Nordland 2011–2025):

1. Globalt ansvar

I Miljøfylket Nordland skal det arbeides for en mer rettferdig fordeling av ressursene. Nordlands samlede offentlige og private forbruk skal tilpasses vår økologiske andel.

2. Langsiktig tidsperspektiv

Føre-var-prinsippet skal legges til grunn i vurdering av tiltak som kan ha irreversible konsekvenser for fylket.

3. Helhetssyn og tverrsektoriell tenkning

Det handler om mer enn naturvern. Det er nødvendig å velge verdier i retning av økt livskvalitet framfor høyere materiell levestandard. Vårt produksjons- og forbrukssystem skal tilpasses kretsøkonomiprinsippet.

4. Medvirkning for å sikre nedena- og oppperspektiver

Alle grupper i befolkningen, organisasjoner og næringsliv skal gis økte muligheter for deltakelse og innflytelse i arbeidet med bærekraftig utvikling i Nordland.

5. Økt kunnskap om samspillet i naturen

Det må utarbeides forpliktende planer for bevaring og bærekraftig bruk av naturen som sikrer biologisk mangfold. Dette hensynet skal så langt det er hensiktsmessig integreres i sektorenes planarbeid. I Nordland skal alle tilpasse seg prinsippet om at forurenseren skal betale.

fatter muligheten for deltakelse og innflytelse på eget arbeid eller egen utdanning, på planleggings- og utviklingsprosesser i lokalsamfunn, kommune eller region. Det vises til pbl § 5.1, andre ledd: kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning for grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Grupper og interesser som ikke er i stand til å delta, skal sikres gode muligheter for medvirkning på annen måte.

3. OM FYLKESPLANEN

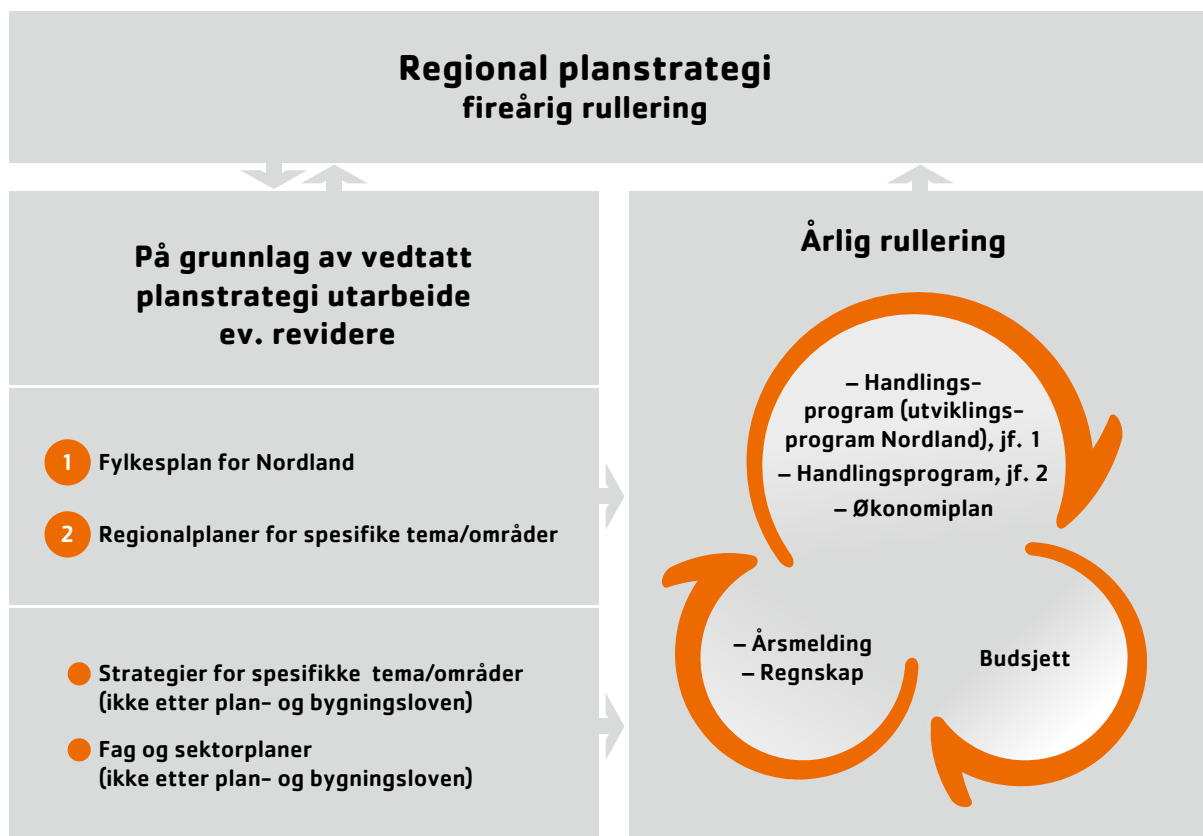
Fylkesplanen er en overordnet plan for den helhetlige utviklingen i Nordland. Fylkesplanen skal være førende for nye regionale planer som utarbeides i Nordland, og vil imøtekomme mange av de nasjonale forventninger som ikke er ivarettatt i annen planlegging. Regional planstrategi har erstattet fylkesplanen som det overordnede styringsdokumentet på regionalt nivå, men er ingen utviklingsplan. Planstrategien er en strategi for hvilke planer som skal utarbeides i fylkestingsperioden, og dekker dermed planbehov som ikke er med i fylkesplanen. For å få til en god utvikling i Nordland, er det ønskelig med et felles og omforent grunnlag for alle aktører som jobber med regional utvikling. Det er behov for felles visjoner, mål og strategier som er overbyggende og langsiktige for å få dette til. Fylkesplanen skal gjelde fra 2013 til

2025. Revidering av fylkesplanen vil vurderes hvert 4. år i sammenheng med utarbeiding av regional planstrategi. For alle regionale planer skal det lages et handlingsprogram, som rulleres årlig.

3.1. Planprosessen

I Regional planstrategi for Nordland – kunnskapsgrunnlaget, redegjøres det for nåsituasjonen og viktige regionale utviklingstrekk i Nordland innen åtte områder. I Regional planstrategi for Nordland 2012–2016, redegjøres det for utfordringer og muligheter i Nordland. Sammen utgjør disse to dokumentene et godt grunnlagsmateriale for fylkesplanprosessen.

Det er gjennomført en omfattende medvirkningsprosess med bred medvirkning fra kommuner, regionråd

Figur 1. Det regionale plansystemet i henhold til plan- og bygningsloven

og regional stat. De ulike fagavdelingene i fylkeskommunen har også bidratt med innspill i en stor intern prosess.

Det har vært nedsatt arbeidsgrupper på hvert målområde, og på arealpolitiske retningslinjer, med deltakere fra alle avdelingene i fylkeskommunen, samt eksterne aktører. Plankontaktgruppa med representanter fra alle avdelinger, samt fylkesmannen, har vært det operative organet i arbeidet med planen. Fylkesrådet har vært styringsgruppe for planarbeidet.

3.2. Oppbygging av Fylkesplan for Nordland

Fylkesplan for Nordland har tre målområder;

- Livskvalitet
- Livskraftige lokalsamfunn og regioner
- Verdiskaping og kompetanse

De tre målområdene skal favne et stort spekter av fag, sektorer, interesser og muligheter. For hvert målområde er det utarbeidet mål, strategier og tiltak. De fleste strategier og tiltak vil være med å bidra til utvikling innen mer enn ett målområde. Likevel er hver strategi og hvert tiltak plassert under ett målområde ut fra hvor det hovedsakelig hører hjemme. Tiltakene er samlet i handlingsprogrammet til planen, som skal rulleres årlig. I handlingsprogrammet (Utviklingsprogram Nordland) er ansvarlig aktør og samarbeidspartnere oppgitt.

Som en del av fylkesplanen er det også utarbeidet arealpolitiske retningslinjer. Retningslinjene er en oppfølging av planens mål og strategier, og er

Regional planlegging

Regionens planoppgaver og regional planleggingsmyndighet er forankret i plan- og bygningsloven (pbl) kap. 3 § 3–4. Regional planlegging har til formål å stimulere den fysiske, miljømessige, helsemessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i en region.

Regional planmyndighet har ansvaret for og ledelsen av arbeidet med regional planstrategi, regionale planer og regional planbestemmelse etter reglene i kap. 7 og 8. Regional planmyndighet skal utarbeide regionale planer for de spørsmål som er fastsatt i den regionale planstrategien jf. pbl § 8–1.

Regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen jf. pbl § 8–2.

uttrykk for vesentlige regionale interesser innen arealplanleggingen. Fylkesplanen omfatter også en regional planbestemmelse om kjøpesentre, jf. plan- og bygningsloven (pbl) § 8-5. I henhold til plan- og bygningsloven og forskrift om konsekvensutredning, er det utarbeidet en konsekvensutredning som analyserer de arealmessige konsekvensene planen kan medføre.

3.3. Mål- og resultatindikatorer

Det skal utarbeides resultatindikatorer knyttet til de tre målområdene. Dette for å kunne følge endringer i samfunnsutviklingen innen forhold med betydning for målområdene. I forbindelse med årlig rullering av handlingsprogrammet, vil det bli rapportert til fylkestinget på utviklingen i Nordland. Samfunnsutviklingen påvirkes av mange forhold, men en slik oversikt vil likevel gi et viktig bidrag når strategier, tiltak og ressursbruk skal vurderes.

4. MÅLOMRÅDE 1 – LIVSKVALITET

Livskvalitet kan defineres som summen av hvordan den enkelte opplever sin situasjon i forhold til arbeid, fritid, helse, utdanning, bruk av egen kompetanse, trygghet, identitet og tilhørighet. Videre kan livskvalitet deles inn i ulike verdier, som velferd, sosiale relasjoner, selvrealisering, helse og miljø. Disse verdiene vektlegges ulikt. Den samfunnskapital som ligger i at mennesker trives, mestrer hverdagen og bidrar aktivt til fellesskapet ut fra egne ressurser og muligheter, er avgjørende. Velferdsstaten sine grunnpillarer er arbeid, utdanning, helse og bolig, og et godt liv forutsetter at basale behov er dekt. Arbeid er av stor betydning både for inntekt, selvrespekt og helse.

4.1. Visjon

Et aktivt liv og et inkluderende samfunn

Nordland skal være et inkluderende samfunn der alle har mulighet til å delta og bidra ut fra egne forutsetninger. Gjennom at alle grupper deltar i arbeids- og samfunnslivet blir samfunnet mer dynamisk, nyskapende og mangfoldig. For å leve et godt og meningsfullt liv i Nordland, må alle få muligheten til å bruke sine ressurser på en nyttig og meningsfull måte for både seg selv og samfunnet.

4.2. Mål og strategier

Mål 1: Alle i Nordland skal ha mulighet til å kunne utvikle sine evner, ferdigheter og interesser

Nordland trenger flinke hender og hoder. Hver enkelt innbygger må få muligheten til å utvikle og ta i bruk sine evner, ferdigheter og interesser gjennom et helt liv – både innen utdanning, arbeid og fritid. Befolkningsutviklingen medfører både utfordringer og muligheter for fylket, noe som berører alle samfunnssektorer. Andelen eldre øker markert. Det vil også bli langt flere innvandrere, som skal bidra og integreres i samfunnet.

Aktiv deltakelse i arbeids- og samfunnsliv er viktig for å føle at en har reell påvirkningsmulighet. Spesielt viktig er det at barn og unge engasjerer seg, deltar i stimulerende aktiviteter og blir en aktiv gruppe i samfunnet.

I Norge og Nordland er det store sosiale ulikheter i helse, og disse helseforskjellene er økende i befolkningen. Underliggende økonomiske og sosiale faktorer har nær sammenheng med folkehelsen, og utdanning har sterk betydning for å utjevne de sosiale ulikhetene i helse. Utdanningsnivået i Nordland er lavt i forhold til landsgjennomsnittet: flere har grunnskole som høyeste utdanning sammenliknet med landsgjennomsnittet, og færre gjennomfører videregående skole. Kompetanse er den viktigste ressursen for framtidig utvikling, og det må derfor satses på å øke utdanningsnivået i fylket. En forutsetning for dette er at ungdom gjennomfører videregående opplæring. For at innbyggerne skal få bruke sine ressurser på en god måte, må realkompetanse verdsettes mer og tas i bruk i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Det bør også arbeides for å styrke rekrutteringen til høyere utdanning ved fylkets tre læresteder.

Alle innbyggere i Nordland skal ha muligheten til en meningsfylt og aktiv fritid med et variert kulturliv. Kultur skaper identitet og tilhørighet i et lokalsamfunn, og gir grunnlag for økt trivsel, bolyst og inkludering av ulike grupper i fellesskapet. Kunst, kultur og idretts tilbud er viktige elementer i livskraftige steder. Gode møteplasser er grunnleggende for utvikling av sosiale relasjoner og trivsel.

I et godt og livskraftig samfunn, er samfunnsentreprentører og ildsjeler uunnværlige. Å stimulere til aktiv samfunnsdeltakelse og medvirkning fra ulike befolkningsgrupper er viktig for å bygge identitet og tilhørighet. Økt synliggjøring og verdsetting av frivillig arbeid og dugnadsinnsats kan øke samfunnsengasjementet blant flere.

En aktiv og meningsfylt fritid skal også fylles med rekreasjon, fysisk aktivitet, naturopplevelser og idrett. I en tid der konkurrerende underholdningstilbud i for stor grad er blitt fysisk og sosialt passiviserende og andelen fysisk aktive er altfor lav i befolkningen, blir det ekstra viktig å stimulere til en mer fysisk aktiv og sosial delaktig fritid. Her blir det viktig å bygge både på aktivitetenes egenverdi for trivsel og egenutvikling, og på den helsemessige gevinst som kan oppnås. Fellesskap og sosiale relasjoner gir betydelig helsegevinst for befolkningen.

Økt innvandring er nødvendig for en positiv utvikling i Nordland. Innvandring skaper muligheter for tiltrengt arbeidskraft, en balansert befolkningsutvikling og økt mangfold, noe som er positivt både for den enkeltes livskvalitet og for kreativiteten i et samfunn. Det skaper også utfordringer med tanke på inkludering. Innvandrerne må inviteres og stimuleres til å bli

aktive deltakere i samfunnet for å trives og slå rot. Lokalsamfunnene må ta vare på sine innbyggere, og ta vel i mot nye, slik at de føler seg velkommen, sett og verdsatt. Å inkludere og integrere innvandrere og andre tilflyttere på arbeidsplassen og i lokalsamfunnet, blir avgjørende for å skape livskraftige samfunn.

Strategier

- 1 Stimulere barn og unges samfunnsengasjement og aktive fritid
- 2 Inkludere tilflyttere og innvandrere slik at de blir aktive samfunnsdeltakere
- 3 Tilrettelegge for utdannings-, opplærings- tilbud og læringsmiljø av høy kvalitet
- 4 Stimulere til aktiv bruk og formidling av natur, kulturarv, kunst og kultur

Mål 2: Innbyggerne i Nordland skal ha gode levekår

Tilgang til egnet bolig er sentralt for den enkeltes livskvalitet. Mangel på boliger, spesielt utleieboliger, er en stor utfordring i mange kommuner. I distriktene er mange boliger lagt beslag på som fritidsboliger, noe som gjør rekruttering og tilflytting vanskelig. Unge sliter med å få seg hybler og førstehjemsbolig, noe som kan gå ut over skolegangen til elever og studenter. På sikt skaper en aldrende befolkning i en aldrende boligmasse utfordringer.

Studentmiljøet er viktig for at ungdom skal få et godt forhold til byen eller stedet de studerer og for at de blir værende etter endt utdanning. Det må finnes studentboliger, gode transporttilbud og muligheter for en aktiv fritid på studiestedene.

Gode levevaner og god helse gir bedre funksjon og mestring i hverdagen. Et godt helsefremmende arbeid vil bidra til økt livskvalitet for den enkelte, gi samfunnsøkonomiske gevinster og bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling. Lokale helsetilbud er viktige for å sikre tilgjengelighet og likeverdighet. Store deler av oppveksten tilbringes i skole og barnehage, og store deler av det voksne liv er tilknyttet arbeidsplassen. Disse dagliglivets arenaer må vi utvikle til helsefremmende arenaer.

Strategier

- 1 Bidra til en boligpolitikk som ivaretar befolkningen, næringslivet og spesielle gruppers behov
- 2 Styrke barnehager, skoler og arbeidsplasser som helsefremmende arenaer

5. MÅLOMRÅDE 2 – LIVSKRAFTIGE LOKALSAMFUNN OG REGIONER

Livskraftige samfunn preges av mangfold, entusiasme og kreativitet. Det er samfunn med aktive mennesker som stimuleres til skapende og samfunnsbyggende deltakelse.

Et lokalsamfunn kan defineres som stedet der en bor. Mange yrkesaktive tilbringer mye av tiden sin andre steder enn i eget lokalsamfunn. Den geografiske og sosiale avstanden mellom der folk bor og der de arbeider eller får sin skolegang, blir større. Utvikling av gode lokalsamfunn er likevel viktig for folks bolyst og stedets attraktivitet.

Regioner kan avgrenses ut fra geografi, topografi, politiske eller administrative grenser. Regioner kan også inndeles etter funksjon, for eksempel i bo- og arbeidsmarkedsregioner. Utvikling av mer robuste bo- og arbeidsmarkedsregioner er viktig for å skape et større arbeidsmarked for mange innbyggere i fylket, og dermed økt attraktivitet og bolyst.

I kunnskapssamfunnet er det viktig å satse på økt kompetanse innenfor alle samfunnsområder. Arbeidslivet og den enkelte må ha tilgang til fleksible opplæringsstilbud som gjør det mulig å kombinere studier og arbeid på hjemstedet.

5.1. Visjon

Et attraktivt Nordland

Attraktivitet omfatter både fysiske, sosiale, kulturelle, økonomiske og andre ressursmessige faktorer. I et attraktivt samfunn er trygghet og forutsigbarhet viktig. Stimulerende sosiale og kulturelle arenaer kan bidra til gode opplevelser, utvikling av identitet, følelse av tilhørighet og en meningsfull tilværelse i et lokalsamfunn og en region.

Et attraktivt Nordland må være attraktivt både for innbyggerne, næringslivet og tilreisende. Ved å spille på hver enkelt kommunes og regions fortrinn, og samarbeide om den regionale utviklingen, vil Nordland bli et attraktivt fylke.

5.2. Mål og strategier

Mål 1: Regionsentrene skal være lokomotiver i livskraftige regioner

I utviklingen av livskraftige lokalsamfunn og regioner må både fylkessenteret, regionsentrene og lokalsentrene utvikles. Sentralisering er en global trend. Befolkningen velger i stadig større grad å bo i byene – også i Nordland. For å demme opp for fraflytting fra fylket og spesielt fra distriktene, må det satses særskilt på regionsentrene som lokomotiver for god utvikling i regionene.

Nordland er i dag delt i sju politiske regioner: Lofoten, Vesterålen, Ofoten, Salten, Indre Helgeland, Helgeland og Sør-Helgeland. Det er også et samarbeid over fylkesgrensen mellom de nordligste regionene og Sør-Troms (Midtre Hålogaland). Innenfor regionene er det flere regionsentra, bysentra og lokalsamfunn. Mye av dynamikken, samspillet og samarbeidet i Nordland foregår innenfor disse regionene.

Nordland har følgende sentra med regionale funksjoner: Bodø, Fauske, Leknes, Svolvær, Sortland, Narvik, Mo i Rana, Mosjøen, Sandnessjøen og

Brønnøysund. Noen regioner har flere sentra med regionale funksjoner. Flere levende regionsentre i en region kan være positivt. Hensikten er å videreutvikle potensialet i de ulike stedene.

Bodø er fylkessenteret i Nordland. For at Bodø i større grad skal kunne ta på seg landsdelsdekkende, nasjonale og internasjonale oppgaver, må byen styrke sin rolle som fylkessenter, universitetsby og motor i nordområdesatsingen.

Gjennom satsing på sterkere regionsentra skal regionene gi gode offentlige og private tjenester til næringsliv og innbyggere. Dette stiller store krav til en godt tilpasset infrastruktur, framtidsretta byutvikling og gode samferdselsløsninger.

Økt handel i sentrumsområdene gir positive ringvirkninger for både handelen generelt og annen virksomhet, og vil bidra til å styrke stedets regionale betydning. Med bakgrunn i Forskrift om Rikspolitisk bestemmelse for kjøpesentre av 27. juni 2008, omfatter fylkesplanen også regionale planbestemmelser om kjøpesentre, jf. kapittel 7.

I tillegg til å satse på regionale sentra er det viktig å ta i bruk potensialet i hele regionen. Det krever en konstruktiv samhandling uavhengig av administrative grenser.

Strategier

- 1 Styrke regionsentrene som funksjonelle sentra
- 2 Styrke Bodøs rolle som fylkessenter, universitetsby og motor i nordområdesatsingen

Mål 2: Nordland skal ha attraktive og funksjonelle lokalsamfunn og regioner

Befolkningsutviklingen har stor betydning for muligheten til å bevare livskraften og opprettholde tjenestetilbudet i lokalsamfunnene i Nordland. Mange kommuner trenger flere folk, mange trenger også en mer balansert befolkningssammensetning. Det vil si et bedre forhold mellom antall yrkesaktive og omsorgstrengende i kommunen. Næringsliv og offentlig sektor trenger kompetanse og arbeidskraft.

I lokalsamfunnene skapes store verdier i næringslivet og de er attraktive reisemål og kultursentre. Et godt lokalsamfunn har gode kvaliteter som fellesskap, et

Fylkessenteret har alle de vanligste offentlige og private servicefunksjonene, i tillegg til spesialiserte varer og tjenester som kan betjene hele eller store deler av regionen. Fylkessenteret har et bredt kultur-, underholdnings- og rekreasjonstilbud, et godt utbygd kollektivtilbud, samt nasjonale, statlige, regionale og fylkeskommunale funksjoner.

Et **regionsenter** er et senter med betydning for flere kommuner i regionen. Det har de fleste vanlige offentlige og private servicefunksjonene som dekker handels- og tjenesteområdet til en eller flere kommuner. Stedet har kultur-, underholdnings- og rekreasjonstilbud, samt kollektivtilbud og fungerer som knutepunkt i regionen.

Et **lokalsenter** er et senter som først og fremst betjener innbyggere i egen kommune og har en del av de vanligste offentlige og private servicefunksjoner som hovedsakelig dekker handels- og tjenesteområdet innad i kommunen. Senteret dekker kommunale tjenester, har enkelte tilbud innenfor kultur, underholdning og rekreasjon og har et kollektivtilbud.

rikt kulturliv og stor dugnadsånd. Utvikling av gode lokalsamfunn krever felles innsats fra innbyggere, frivillige organisasjoner, skoler og næringsliv, i samarbeid med stat, fylkeskommune og kommunene. Gjennom rasjonell arbeidsdeling mellom forvaltningsnivåer, utvikling av nye samarbeidsformer og god samhandling, kan arbeidet med lokalsamfunnsutvikling gi gode løsninger både for næringsliv, innbyggere og miljø. Samarbeid må skje internt i kommuner og regioner, på tvers av regioner og fylkesgrenser, og med aktører nasjonalt og internasjonalt.

I dag arbeides det målbevisst for å skape attraktive og miljøvennlige byer og tettsteder, både for å opprettholde befolkningsstrukturen og møte de miljømessige utfordringene forårsaket av stadig økende bilbruk og krav til boareal med moderne levestandard. Målet om å skape gode byer og tettsteder for alle, handler om planlegging av boliger og næringsareal, og opparbeiding av offentlig uterom og grøntarealer i og utenfor bysentrum. Stedsutvikling som tar i bruk kultur og kulturarv som ressurs, vil kunne styrke den enkeltes opplevelse av identitet og lokal tilhørighet. I denne sammenheng er det viktig å merke seg at det som tradisjonelt oppfattes som utkantområder, kan være sentrale områder i samisk sammenheng.

Tilgang på arbeid er en viktig forutsetning for valg av bosted. Arbeidsmarkedet må være variert, med

karrieremuligheter for hele familien. Nordland har mange små bo- og arbeidsmarkedsregioner. Dette krever en infrastruktur med gode tilbud med tanke på pendling, velferdstjenester, kultur-, fritidstilbud og reiseliv. Samferdsel knytter de ulike regionene i Nordland sammen, og fylket med resten av verden, og gjør det mulig å bo og arbeide i alle våre kommuner.

Funksjonelle lokalsamfunn og regioner forutsetter en velfungerende infrastruktur med egnet næringsareal, havner, et robust og velutbygd strømmnett, full bredbåndstilgang og godkjent vannforsyning. Det er avgjørende for befolkningens velferd og for et konkurransedyktig næringsliv at den tekniske og fysiske infrastrukturen ivaretar samfunnssikkerhet, alternative transportløsninger i distriktene og møter klimautfordringene.

Klimaendringene, kombinert med en befolkningsmessig utvikling som legger press på areal i tettbygde strøk, stiller store krav til omstillingsevne og kompetanse i de enkelte lokalsamfunn. Utfordringene må løses gjennom god kommunal planlegging av næring, bolig og infrastruktur og tiltak for utslippskutt og klimatilpassing. Tilpasningsevnen må styrkes gjennom god kunnskap og beredskap.

Funksjonelle lokalsamfunn og regioner krever i tillegg gode møteplasser og arenaer for kulturproduksjon, deltakelse og opplevelser, idrett og friluftsliv. Med Nordlandsnaturens mangfold og kvaliteter må friluftslivstilbudene, særlig i bo- og nærmiljø, styrkes. Nye anlegg og fysisk tilrettelegging må i større grad tilpasses aktivitetsvaner i befolkningen.

Tilrettelegging for en aktiv livsstil og økt friluftsliv gjennom trygge og sammenhengende forbindelser for gående og syklende, er en utfordring. Et godt kollektivtilbud og god trafiksikkerhet er viktig for å gjøre det trygt, effektivt og forutsigbart å ferdes i fylket. Barn og ungdom må herunder sikres en trygg skoleveg som muliggjør gåing og sykling til og fra skole.

Strategier

- 1 Videreutvikle samarbeidet mellom kommuner og regioner, i Nordland og over fylkesgrensene
- 2 Satse på utvikling av byer og tettsteder med grunnlag i stedenes egenart
- 3 Utvikle robuste samfunn med velfungerende infrastruktur og god omstillingsevne

Funksjonelle bo- og arbeidsregioner skal ha varierte og gode kulturtilbud, gode og tilgjengelige utdannings-/ kompetansemiljø, gode fritidstilbud og transportinfrastruktur og kollektivtilbud som gir gode muligheter for dagpendling.

- 4 Skape gode og funksjonelle arenaer for kunst, kultur, fysisk aktivitet og idrett i alle regioner
- 5 Legge til rette for gående og syklende og gode kollektivløsninger

Mål 3: Nordlands befolkning skal ha tilgang til fleksible og robuste utdanningstilbud

Nordland har fortsatt lavt utdanningsnivå innenfor flere områder, spesielt trengs det flere med lang utdanning. Dette sammen med stort frafall i videregående opplæring, forutsetter videreutvikling av utdanningstilbud og pedagogisk formidling av høy kvalitet. Ved å tilby nettbaserte utdanningstilbud kan en nå bredt, fleksibelt og effektivt ut til ulike grupper, uavhengig av bosted. Undervisningen må utvikles i tråd med ny teknologi og nye metoder, samtidig som en sikrer tilpasning av tilbud til nye befolkningsgrupper med andre behov og utfordringer enn det som har vært vanlig tidligere.

Det er behov for å forsterke kompetansearbeidet regionalt gjennom en samordnet innsats. Som grunnlag for å foreta utdannings- og yrkesvalg er det viktig at man regionalt har tilbud om livslang karriereveiledning. Det er nødvendig å øke innsatsen for bedre kjønnsbalanse i arbeidslivet, ved at flere ungdommer velger utradisjonelt.

Opplæringstilbud må igangsettes og utvikles i samsvarende med den enkeltes og arbeidslivets behov. Offentlige og private virksomheter må samarbeide med utdanningsinstitusjonene om relevante og praksisnære utdanningstilbud.

Strategier

- 1 Samordne innsatsen og utvikle et forpliktende samarbeid mellom regionale kompetanseaktører
- 2 Tilrettelegge for desentraliserte og fleksible utdanningstilbud i regionene
- 3 Utvikle rådgivertjenesten i skolen og en livslang tjeneste for karriereveiledning

6. MÅLOMRÅDE 3 – VERDISKAPING OG KOMPETANSE

Verdiskaping er knyttet til økonomisk virksomhet i form av arbeidsplasser, bedriftsetableringer, eksportverdi, omsetning og andre økonomiske mål. Begrepet omfatter i tillegg miljømessige forhold som ivaretagelse av naturmangfold og kulturverdier, kulturelle forhold som lokal identitet og kunnskap, og sosiale forhold som samarbeid, tilhørighet og lokalt engasjement. Et bredt og bærekraftig verdiperspektiv vil være med på å forvalte og ta i bruk Nordlands mangfoldige ressurser på en framtidsrettet og innovativ måte.

Nordland er et langstrakt kystfylke med store sjø- og landarealer, samt natur og landskap med stor opplevelsesverdi. Fylket er rikt på naturressurser, har et kulturelt mangfold, fleretnisk befolkning og en variert topografi med attraktive reisemål. I spenningen mellom det tradisjonelle og det moderne finnes næring til opplevelse, innovasjon og utvikling av ny virksomhet.

Utviklingen skal basere seg på en bærekraftig forvaltning med langsiktig vekst i de kultur- og naturbaserte næringene. Utviklingen i Nordland er avhengig av at vi har et variert og kunnskapsbasert næringsliv som bidrar til sysselsetting og økonomisk vekst. Store deler av næringslivet i fylket har de siste årene hatt god omsetningsutvikling og lønnsomhet, men det er ikke alle sektorene som bidrar like sterkt til økt sysselsetting. Nordland er et av de største eksportfylkene i landet, og den internasjonale satsingen gir gode muligheter for utvikling.

Tjenesteytende næringer og kompetansesarbeidsplasser i Nordland ligger lavt i forhold til landsgjennomsnittet. Det skal derfor legges til rette for at omfanget av disse næringene øker i fylket. Det vil også legges vekt på at kompetansen om nordområdene styrkes innenfor offentlig sektor og de kunnskapsnæringene hvor dette er relevant. Fortsatt utvikling av samiske institusjoners kapasitet og kompetanse vil være viktig når det gjelder det sirkumpolare urfolkssamarbeidet i Arktis.

Offentlig virkemiddel- og forvaltningsmyndigheter og innovasjonsmiljøer i fylket har viktige roller i å tilrettelegge for utviklingen i næringslivet, blant annet gjen-

nom å bidra med kompetanse, nettverksbygging og gjennom å arbeide for gode, forutsigbare og stabile rammebetingelser. Samarbeid og tiltak skal videreutvikles slik at de i enda større grad kan bidra til at verdiskapingspotensialet i Nordland utløses.

Både regionalt og nasjonalt er nordområdene viktig. Russland, klimaendringer og energi er de tre sentrale drivkreftene i denne politikken. Ideen om å dekke kunnskapshull i nordområdene står sentralt i stortingets nordområdemelding. Fylkets nordområdepolitikk vil fokusere på at kunnskapsinstitusjonene, næringslivsaktører, offentlig sektor og andre fagmiljøer i fylket evner å kapitalisere på den nasjonale politikken.

6.1. Visjon

Et nyskapende Nordland

For å være konkurransedyktig i et stadig mer globalt marked må en evne å omstille seg i takt med omgivelsene. For den langsiktige verdiskapinga innebærer dette at ressursene våre må tas i bruk på en ny og forbedret måte, ved å tilby gode og gjerne unike produkter med høyt kompetanseinnhold og kvalitet. Det vil være avgjørende at næringslivet i fylket er lønnsomt og omstillingsdyktig, og med stor grad av innovasjons- og nyskapingsevne.

6.2. Mål og strategier

Mål 1: Økt kompetanse og forsknings- og utviklingsaktivitet (FoU)

En velutdannet befolkning med relevant kompetanse på ulike områder, er den viktigste ressursen for å realisere utviklingspotensialet i Nordland.

Forskning er sentralt for målsettingen om innovasjon i regionens næringsliv og offentlig sektor, samt mål om å øke sysselsettingen og opprettholde bosettingen i fylket. Forskningsaktivitet i regionen bidrar til at det utvikles kunnskap på områder som er viktige for regional utvikling, både når det gjelder nærings- og samfunnsliv. Samtidig er det slik at det meste av den relevante kunnskapsutviklingen skjer utenfor fylket, og utenfor Norge. Forskning er internasjonal og kunnskap spres på tvers av landegrenser. Bedrifter og offentlige organisasjoner må nødvendigvis gjøre bruk av den siste, beste og riktige kunnskapen uavhengig av hvor den skapes.

Regionens FoU-miljø har også en viktig rolle som mottaker og oversetter av kunnskap som utvikles andre steder. Uten forskningsmiljøer med kompetanse på relevante områder, vil det være svært krevende å tilegne seg den nyeste kunnskapen. Denne formidles gjennom samarbeid mellom forskningsmiljøer og regionalt samfunns- og næringsliv, og gjennom utdanning av gode kandidater. Gode og relevante utdanningsinstitusjoner krever forskningsbasert undervisning slik at kandidatene sitter inne med den nyeste kunnskapen på relevante områder når de skal ut i arbeidslivet i Nordland. Gode forskningsmiljøer som tar nasjonale posisjoner setter Nordland på kartet, bidrar til rekruttering av kvalifiserte personer til fylket, og bidrar til at kunnskap utviklet med Nordlandsperspektiv formidles og brukes nasjonalt og internasjonalt.

Offentlig finansiering av FoU i Norge er i hovedsak nasjonal og gjennom EU-systemet. For å kunne nå landsgjennomsnittet for FoU-aktivitet er det derfor nødvendig å få tilslag på en større andel nasjonale og europeiske forskningsmidler.

Strategier

- 1 Stimulere til økt samarbeid mellom forskningsmiljø, utdanningsinstitusjoner, næringsliv, offentlig sektor og innovasjonsaktører
- 2 Offentlige aktører i Nordland skal utvikle og videreformidle ny kunnskap

- 3 Bidra til å videreutvikle kompetansemiljøene i fylket
- 4 Stimulere til økt bruk av nasjonale og europeiske FoU-midler

Mål 2: Nordland skal ha tilstrekkelig og kompetent arbeidskraft

Det er i dag en stor utfordring å rekruttere og beholde kompetent arbeidskraft i Nordland, og det forventes at konkurransen om arbeidskraft vil bli enda større framover. For at Nordland skal tiltrekke seg ny arbeidskraft, må det jobbes strategisk og målretta med rekruttering, både nasjonalt og internasjonalt. I tillegg må utdanningsinstitusjonene endre seg i takt med arbeidslivets behov. Det må videre settes fokus på å beholde den arbeidskrafta Nordland har i dag. Dette er en viktig kunnskapsbase for videre utvikling og verdiskaping i fylket.

Kompetansen og bevisstheten omkring rekruttering må styrkes slik at arbeids- og næringslivet i Nordland kan sikres kvalifisert og riktig arbeidskraft som det er behov for nå og i framtida. Nordland trenger å tiltrekke seg flere unge voksne i etableringsfasen – de mellom 20 og 40 år.

I tillegg til ekstern rekruttering må det fortsatt legges til rette for at arbeidstakere kan øke kompetansen gjennom videreutdanning, og at det er samsvar mellom utdanningstilbud og arbeids- og næringslivets behov for arbeidskraft.

Motivering av unge til å ta utdanning og fagopplæring som etterspørres i arbeidslivet, samt økt bruk av kompetansen til eldre, innvandrere og personer med nedsatt funksjonsevne, vil bli enda viktigere i årene som kommer.

Strategier

- 1 Styrke og målrette rekrutteringen av arbeidskraft
- 2 Stimulere til kompetanseheving i arbeidslivet
- 3 Øke gjennomføringa av utdanning

Mål 3: Nordland skal ha et konkurransedyktig, innovativt og bærekraftig arbeids- og næringsliv

Å utvikle et framtidsrettet, nyskapende, omstillingsdyktig og lønnsomt Nordland med attraktive arbeidsplasser og gode levekår er avgjørende for positiv verdiskaping og vekst i fylket. Satsing på innovasjon og entreprenørskap, både i eksisterende

virksomheter og prosjekter, i nyetableringer og i forsknings- og utviklingsmiljøene i fylket, vil være sentralt for å få dette til. For å få opp andelen nyetableringer må det være et gjennomgående fokus på innovasjon og entreprenørskap i utdanningssystemet fra barnehage til universitet.

Næringsutviklingen i Nordland skal være basert på et bredt verdiskapingsperspektiv med sterke næringsklynger, fokus på bærekraftig utnytting av fylkets mangfoldige naturgitte og kulturelle ressurser og satsing på nye sektorer. Det er viktig å videreføre tradisjonell kunnskap, både for å bevare og for å skape nytt. Et bredt og innovativt verdiskapingsperspektiv vil være med på å sørge for at Nordland til det fulle utnytter alle sine ressurser, og med det blir både konkurransedyktig og framtidsrettet.

I Nordland er det få som starter egne bedrifter. Det er få små- og mellomstore bedrifter som direkte er tilknyttet til internasjonale markeder og nettverk. Likevel er flere av næringene, slik som industri, mineraler og marin sektor, internasjonale siden det meste som produseres eksporteres direkte ut av landet. For å stimulere til nyetableringer og sikre at flere av disse lykkes i internasjonale markeder, må det mobiliseres til entreprenørskap og utvikles et godt system for å realisere potensialet til de bedriftene som ønsker internasjonal satsing.

Det må legges til rette for næringsvirksomhet gjennom etablering og utvikling av gode møteplasser og etablering av nettverk, en godt tilrettelagt infrastruktur og et velutviklet virkemiddelapparat for entreprenørskap, innovasjon og kommersialisering.

For å videreutvikle eksisterende næringsvirksomheter og satsing på nye områder, kreves tilgang til risikovillig og langsiktig kapital. Kapitaltilgangen i Nordland er relativt svak innen flere sektorer og miljøer, og begrenser dermed videreutvikling og fornying av innsatsområder. Næringslivet må derfor sammen med regionale forvaltningsnivå i Nordland

gjøre seg attraktiv for etablering og videreutvikling av næringsvirksomhet fra både regionale, nasjonale og internasjonale næringslivsaktører med kapital og kunnskap.

Tilgangen av naturressurser i fylket har vært mye av fundamentet for næringsutviklingen i nord, og er derfor preget av en råvareorientert eksportindustri som stadig mer er konkurranseutsatt. Tyngdepunktet for framtidig verdiskaping i Norge forventes å flyttes lengre nord på grunn av de rike forekomster av naturressurser. For å øke verdiskaping og lønnsomhet, sysselsetting og kompetanse, vil det være svært viktig å foredle mest mulig av råvarene nærmest mulig der ressursene finnes. Forvaltning og råderett over naturressursene må baseres på kunnskapsbasert og bærekraftig forvaltning, og med størst mulig regional forankring.

Effektive transporter er avgjørende for eksport av gods, og er en forutsetning for økonomisk vekst og velferd. Nordland og landsdelen for øvrig skiller seg ut fra resten av landet med store avstander. Bedriftenes konkurranseevne og lønnsomhet påvirkes sterkt av transport- og logistikkostnader. Å kompensere for avstandsulempene er viktig.

Strategier

- 1 Stimulere til nyetableringer, omstillinger og vekst i eksisterende bedrifter
- 2 Ta i bruk Nordlands mangfoldige kultur, kulturmiljø og naturressurser som potensial for verdiskaping
- 3 Jobbe for å skape en bærekraftig samfunns- og næringsutvikling med god balanse mellom bruk og vern
- 4 Foredle mest mulig av råvarene nærmest mulig der ressursene finnes
- 5 Styrke kunnskapsbasert næringsutvikling innen sektorer hvor Nordland har spesielle fortrinn
- 6 Legge til rette for effektive og miljøvennlige godstransporter

7. KJØPESENTRER

Forskrift om Rikspolitisk bestemmelse for kjøpesentre trådte i kraft 27. juni 2008. Den har en varighet på inntil 10 år, eller inntil den avløses av regional planbestemmelse i henhold til § 8-5 i plan- og bygningsloven (pbl). Bestemmelsen fastsetter med juridisk bindende virkning at godkjente regionale planer skal legges til grunn for behandling av søknader om etablering eller utvidelse av større kjøpesentre. Det overordnede og langsiktige målet for den rikspolitiske bestemmelsen er å utvikle bærekraftige og robuste by- og tettstedsstrukturer som også bidrar til å redusere klimagassutslippene.

I forskriften fastlegges at kjøpesentre bare kan etableres eller utvides i samsvar med retningslinjer i godkjente regionale planer. I områder som ikke omfattes av slike regionale planer vil kjøpesentre større enn 3000 m² bruksareal ikke være tillatt. For å kunne åpne for kjøpesenter i Nordland på mer enn 3000 m², er det derfor inkludert en juridisk bindende regional planbestemmelse etter pbl § 8-5 i fylkesplanen.

Hensikten med planbestemmelsen er å styrke eksisterende by- og tettstedssentre, bidra til miljøvennlige transportvalg og god tilgjengelighet.

I utviklingen av byer og tettsteder er handel, sammen med infrastruktur, kollektivdekning, kultur- og fritidstilbud, kontorer, servicetilbud og boliger, viktige faktorer for å skape attraktive lokalsamfunn. Økt handel i sentrumsområdene gir positive ringvirkninger for både handelen generelt og annen virksomhet, og vil bidra til å styrke stedets regionale betydning. Planbestemmelsen skal bidra til:

- å styrke eksisterende senterstruktur
- en bedre samordnet areal- og transportpolitikk
- at hele befolkningen har tilgang til et variert handels- og tjenestetilbud
- bedre betingelser for lokal og regional næringsutvikling
- forutsigbarhet for handelsnæringen

Hvis det fremmes forslag om etableringer av kjøpesenter i strid med bestemmelsene, må Nordland fylkeskommune vurdere om det skal gis dispensasjon fra bestemmelsene. En eventuell dispensasjon kan bare gis etter samråd med fylkesmannen og berørte kommuner, jf. pbl § 8-5, fjerde ledd.

7.1. Regional planbestemmelse om etablering av kjøpesenter jf. pbl § 8-5:

Etablering av kjøpesenter med større bruksareal enn 3.000 m² og utvidelse av kjøpesenter til mer enn 3.000 m² er bare tillatt i byer og tettsteder som har et handelsomland ut over egen kommune.

Etableringer skal som hovedregel skje innenfor sentrum av byer og tettsteder. Unntaksvis kan etableringer også skje i områder som er avsatt til handelsområde i kommuneplan.

Ved planlegging og etablering av kjøpesentre gjelder følgende retningslinjer:

- 1) Med kjøpesenter forstås detaljhandel i bygningsmessige enheter og bygningskomplekser som etableres, drives og framstår som en enhet, samt utsalg som krever kunde- eller medlemskort for å få adgang. Med detaljhandel menes salg av alle typer varer direkte til forbruker, det vil si både dagligvarehandel, faghandel, inklusive salg av plasskrevende varer.
- 2) Kommunene skal fastsette sentrumssoner og handelsområder i sine kommune(del)planer.
- 3) Byer- og tettsteder med et handelsomland ut over egen kommune i Nordland er: Bodø, Narvik, Mo i Rana, Brønnøysund, Sandnessjøen, Mosjøen, Fauske, Leknes, Sortland og Svolvær. Kjøpesentre i andre lokal-/bydelssentre skal være tilpasset stedets størrelse, funksjon og handelsomland.
- 4) Handelsområder utenfor sentrum skal vurderes på bakgrunn av dokumentasjon om:
 - handels- og arealbehov

- avstand til sentrum for gående/syklende og kollektivdekning
- plassering i forhold til annen bebyggelse og langsiktig utviklingsmønster

Etableringer i handelsområder utenfor sentrum skal som et minimum oppfylle følgende krav til dokumentasjon:

- Det skal utarbeides handelsanalyser som viser eksisterende og framtidig omsetning i handelsomland, herunder reduksjon av omsetning i eksisterende sentrum målt som antall år med tappt omsetningsvekst.
- Det skal utarbeides analyser som viser etableringens effekt for byutvikling.
- Det skal utarbeides transportanalyser som viser tilgjengelighet for gående og syklende, trafikksikkerhet, kapasitet i vegnettet og miljøvirkninger av økt trafikk.
- Handelsområder skal ligge på eller ved hovedrute innen kollektivnettet.
- Det skal fastsettes maks. tillatt utbygd bruksareal innenfor området og en bestemt utbyggingsperiode, slik at handelsetableringene ikke gir utilsiktede negative konsekvenser for sentrumsområdene. Det kan fastsettes begrensninger på størrelsen på den enkelte etablering og hvilke varegrupper som tillates.
- Det bør i forbindelse med kommuneplanene utarbeides parkeringsnormer med krav tilpasset senterets størrelse og funksjon.

Planbestemmelsen er gyldig i 10 år, jf. pbl. § 8-5, første ledd.

§ 8-5. Regional planbestemmelse

Regional planmyndighet kan fastsette regional planbestemmelse knyttet til retningslinjer for arealbruk i en regional plan som skal ivareta nasjonale eller regionale hensyn og interesser. Bestemmelsen kan fastsette at det for et tidsrom av inntil ti år nedlegges forbud mot at det blir iverksatt særskilt angitte bygge- eller anleggstiltak uten samtykke innenfor nærmere avgrensede geografiske områder, eller bestemme at slike tiltak uten slikt samtykke bare kan iverksettes i samsvar med godkjent arealplan etter denne lov.

Forslag om regional planbestemmelse skal utarbeides og behandles i samsvar med reglene i §§ 8-3 og 8-4, og kan fremmes i forbindelse med utarbeiding av en regional plan.

Regional planmyndighet kan, etter samråd med fylkesmannen og berørte kommuner, forlenge forbudet med fem år av gangen.

Samtykke til å iverksette tiltak som omfattes av regional planbestemmelse kan gis av regional planmyndighet etter samråd med fylkesmannen og berørte kommuner.

Regional planbestemmelse skal kunngjøres i Norsk Lovtidend og gjøres tilgjengelig gjennom elektroniske medier. Et eksemplar av planbestemmelsen skal sendes til departementet, fylkesmannen og berørte kommuner og statlige myndigheter.

8. AREALPOLITIKK I NORDLAND

Nordland fylkeskommunes politikk for arealforvaltning er basert på plan- og bygningslovgivningen, forskrifter, nasjonale forventninger samt andre nasjonale og regionale føringer. De arealpolitiske retningslinjer er en del av «Fylkesplan for Nordland 2013–2025» og gir retningslinjer for viktige politikkområder og planmessig bruk og vern av arealene på alle nivå i fylket. Fylkeskommunen har ansvaret for å samordne arealpolitikken på regionalt nivå.

De arealpolitiske retningslinjer er hjemlet i plan- og bygningsloven av 2008, § 8-2:

Regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet i regionen.

Kapitlet består av et overordnet mål for arealforvaltningen i Nordland, og strategier og retningslinjer for fem temaområder. Kapitlet er utarbeidet i samarbeid med berørte offentlige myndigheter og organisasjoner, og regionalt planforum er brukt aktivt i prosessen. I myndighetsutøvelse skal Fylkesplan for Nordland brukes som et verktøy for å oppnå regional tilpassing.

Arealpolitiske retningslinjer

Retningslinjene i kapitlet er uttrykk for *vesentlige regionale interesser*. Disse er viktige for å ivareta nasjonale og regionale interesser i arealforvaltningen. Som uttrykk for vesentlige regionale interesser gir retningslinjene fylkeskommunen og statlige etater grunnlag for å fremme innsigelser.

8.1. Mål for arealforvaltningen

Mål: Arealforvaltningen i Nordland skal være bærekraftig og gi forutsigbare rammer for næringslivet og befolkningen. Forvaltningen skal skje på grunnlag av kunnskap og oppdaterte kommuneplaner.

Hensynet til biologisk mangfold og naturens tåleevne skal ligge til grunn for all arealforvaltning. Arealbruken skal skje etter ei avveining mellom nærings-, friluftslivs- og miljøinteresser. Gjennom samordning av arealpolitikken skal Nordlands arealer forvaltes

slik at natur- og kulturmiljøer, landskap og viktige kvaliteter i omgivelsene blir ivaretatt i hele fylket.

God planlegging

De arealpolitiske retningslinjene og strategiene skal sikre god planlegging i Nordland. I henhold til målet skal arealforvaltningen i Nordland skje på grunnlag av overordnede arealplaner, for eksempel kommuneplanens arealdel, som gir forutsigbarhet og langsiktighet i bruk og vern. Kommuneplanene skal derfor være tilpasset den enkelte kommunes utfordringer og situasjon.

Som regional planmyndighet har Nordland fylkeskommune et veiledningsansvar i forhold til kommunene i fylket, jf. plan- og bygningsloven § 3-2. Som en del av dette ansvaret har fylkeskommunen utarbeidet et «Planskjema for Nordland».

Kommunene oppfordres til å bruke dette ved utarbeiding av alle planer og tiltak, se vår nettside www.nfk.no/planlegging.

Kommunene har stor egeninteresse av god planlegging. Det meste av samfunnsplanleggingen i Norge skjer på kommunenivå. Planprosessene i

kommunene legger til rette for beslutninger om forvaltning av arealer og naturressurser, i tillegg til konkrete fysiske tiltak. Planlegging omfatter også vurdering av konsekvenser, samfunnssikkerhet og risiko og sårbarhet for planer og tiltak. Planprosessen skal ivareta mange hensyn for å sikre at planleggingen skjer grundig og koordinert, og gir forutsigbare rammer for brukerne av planen. Det er et mål for god planlegging at det skal skje på en sektorovergripende måte hvor både ulike organisasjoner og allmennheten får mulighet til å medvirke.

8.2. By- og tettstedsutvikling

Strategi

Byer og tettsteders funksjon som positive drivkrefter for Nordlandssamfunnet skal utvikles basert på stedets kvaliteter og lokale fortrinn.

Arealpolitiske retningslinjer:

- a) Utbygging av boligområder og arbeidsplasser skal i hovedsak skje innenfor de etablerte by- og tettstedsstrukturene. I arealplanleggingen skal transformasjon og fortetting i by- og tettsted og rundt kollektivknutepunkter vurderes som virkemidler for å unngå uønsket spredning av bebyggelse.
- b) Fortetting skal skje med kvalitet. Gjennom arealplanleggingen skal det legges til rette for god funksjonsblanding som fremmer trafikksikkerhet, barns lekemuligheter og stedets karakter.
- c) Byer og tettsteder skal utvikles slik at livskvalitet og helse fremmes gjennom god stedsforming, attraktive og tilgjengelige utearealer, og infrastruktur som fremmer miljøvennlig transport.
- d) By- og stedsutvikling skal ivareta og bygge videre på viktige kulturhistoriske kvaliteter, stedets karakter og identitet.
- e) Det skal legges vekt på høy estetisk og arkitektonisk kvalitet ved planlegging og utforming av fysiske tiltak.
- f) Sentrumsområdene skal planlegges og tilrettelegges for handel og kulturtilbud, og tilby gode og inkluderende møteplasser for alle.
- g) I den kommunale planleggingen skal det stimuleres til redusert bilbruk gjennom tiltak. Kommunene skal blant annet vurdere rushtidsavgift, parkeringsrestriksjoner, veiprisering og bysykler.
- h) Kommunen skal vurdere hvordan kommunale parkeringsvedtekter for sentrumsområdet kan bidra

Nyttige nettsider om planlegging:

www.nfk.no/planlegging
www.planlegging.no
www.miljokommune.no
www.fmno.no

Noen sentrale lover og bestemmelser:

- Plan- og bygningsloven
- Naturmangfoldloven (spesielt kapittel 2)
- Statlige planretningslinjer for differensiert forvaltning av strandsonen langs sjøen
- Forvaltningsloven

Det er nær sammenheng mellom arealbruk og transport. Utvidet arealbruk i byer og tettsteder skaper trafikk. Utbygging av transporttilbud fører til endret arealbruk og spredning i byer og tettsteder. Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging er utformet nettopp med sikte på at disse sammenhengene behandles slik at man legger opp til dempet behov for transport og bedre vilkår for effektiv kollektivtransport.

dra til å imøtekomme nasjonale målsettinger for økt kollektivbruk.

- i) Det må søkes gode løsninger for tilgjengelighet til kollektivtransport og overgang mellom ulike transportmidler.
- j) Forbedring av kollektivtilbudet skal være vurdert før utbygginger av vegsystemet gjennomføres.
- k) Arbeidsplasser, besøksintensive virksomheter og nye boligområder bør lokaliseres i gangavstand fra gode kollektivtilbud.
- l) Det skal legges til rette for gående og syklende gjennom et trafikksikkert og sammenhengende gang- og sykkelveinett.
- m) For å imøtekomme dagens og framtidens boligbehov, skal det legges til rette for tilstrekkelig antall egnede boliger. Boligene, og områdene mellom bygd bolig og uteområdene, skal ha gode løsninger med tilgjengelighet for alle.
- n) Boliger, skoler og barnehager skal ha trygg ferdsel til lek og annen aktivitet i en variert og sammenhengende grønnstruktur med gode forbindelser til omkringliggende naturområder.
- o) Grøntområder, parker, gang- og sykkeltraseer og turdrag innen og mellom boligområder, nærturområder, skole, butikk og andre viktige servicepunkter, skal sikres gjennom kommunens arealplaner.

- p) Grensen mot, og tilgangen til, marka og andre nærturområder utenfor sentrumskjernen, skal sikres gjennom kommuneplanen.
- q) Uteområder skal i størst mulig grad sikres en design med universell utforming.

8.3. Naturressurser, kulturminner og landskap

Strategi

Ressursgrunnlaget i Nordland skal benyttes og forvaltes med god balanse mellom bruk og vern, slik at natur- og kulturmiljø, kulturminner, landskapskvaliteter og fornybare ressurser ivaretas for framtidig generasjoner.

Arealpolitiske retningslinjer:

- a) Landskap som kulturelt, miljømessig og sosialt element, skal være en integrert del av arealplanleggingen. Det skal tas hensyn både til helhetlige landskapsrom og landskapselementer.
- b) Viktige naturområder må forvaltes slik at områdenes kvalitet ikke forringes. Naturmangfoldet bør være kartlagt som grunnlag for kommunal planlegging.
- c) Viktige friluftslivsområder, lokalt og regionalt, skal sikres som ressurs og grunnlag for å ivareta de ulike mulighetene Nordland har som aktivitets- og opplevelsesarena.
- d) De kommunale arealplanene må avklare bruk og vern i områder som omfattes av varig vernede vassdrag.
- e) I områder med potensial for kraftproduksjon og mineralutvinning skal det ikke igangsettes virksomhet som kan skade disse områdene, og nødvendig areal til infrastruktur.
- f) Kulturminner og -miljø av stor lokal, regional eller nasjonal verdi skal sikres gjennom den kommunale planleggingen som en ressurs og grunnlag for kunnskapsutvikling, næringsutvikling, opplevelse av historisk kontinuitet, stedsidentitet og aktiv bruk.
- g) Kulturminner og -miljø av stor lokal, regional og nasjonal verdi bør være kartlagt som grunnlag for kommunal planlegging. Der det er utarbeidet regionale kulturminneregistreringer skal disse, sammen med kulturminneloven, legges til grunn for plan- og enkeltsaksbehandling.
- h) Den årlige omdisponeringen av dyrket jord i Nordland bør maksimalt være på 400 daa per år.
- i) Alternative utbyggingsområder skal vurderes og synliggjøres i planer der dyrket jord eller reinbeiteområder foreslås omdisponert til andre formål. Avsatte byggeområder bør fortettes eller omdisponeres til annen bruk før dyrket jord eller reinbeiteområder omdisponeres.
- j) Kommunene bør synliggjøre viktige jordbruksområder i arealplanene.
- k) Hensynet til lokale bestander av viltarter og innlandsfisk, samt deres leveområder, skal ivaretas i kommunenes arealplanlegging.
- l) Forvaltning med tanke på å sikre god vannkvalitet i sjøer, elver, grunnvann og kystvann, skal ivaretas gjennom ei helhetlig arealplanlegging, hvor kommunene bør utarbeide helhetlige vannmiljøplaner.
- m) Kommunene skal i sin plan- og enkeltsaksbehandling sikre drikkevanskildene for dagens og framtidens behov.
- n) Nybygging av boliger og fritidsbebyggelse bør skje i form av fortetting av eksisterende områder framfor å ta i bruk nye områder innenfor LNFR-områder. Hytter/fritidsbebyggelse skal lokaliseres i gangavstand til vinterbrøytet vei.
- o) Større sammenhengende villmarkspregede

Dyrket jord er en samlebetegnelse på fulldyrket og overflatedyrket jord, samt innmarksbeite. Se også Fylkesmannen i Nordlands strategiske plan «Jordvern i Nordland».

Helhetlige vannmiljøplaner

I tråd med *forskrift om rammer for vannforvaltningen* skal ulike påvirkninger i vannforvaltningen i større grad nå sees sammenheng. Dette innebærer at også kommunene bør se nærmere på måter å samordne ulike vanntemaer som avløp, drikkevann, landbruk, forurensning, etc.

Et viktig bidrag til dette arbeidet, er utarbeidelse av kommunale helhetlige planer for både drikkevann, avløp og vannmiljø. Gjennom en slik planlegging vil alle kommunes forurensnings-bidrag til vannforekomstene kunne vurderes helhetlig.

naturområder og sammenhengende områder fra fjord til fjell (INON), skal ivaretas som viktige områder for naturmangfold, friluftsliv og opplevelse.

- p) Ved nybygging og endringer og utbedringer av vei og bane skal det iverksettes tiltak som reduserer faren for påkjørsler av vilt og rein.

8.4. Næringsutvikling

Strategi

Arealforvaltningen skal legge til rette for et mangfoldig næringsliv og nødvendig infrastruktur, og ha fokus på muligheter for vekst og verdiskaping på grunnlag av ressursgrunnlaget i fylket.

Arealpolitiske retningslinjer:

- Arealplanleggingen skal sikre næringslivets behov for forutsigbarhet og legge til rette for utbyggingsareal, ressursgrunnlag og infrastruktur som vei, vann, kraftlinjer og bredbånd.
- Arealplanleggingen skal sikre vekst og utviklingsmuligheter for byer og tettsteder med hensyn til tilgang på tomter til næringsliv og boligbygging.
- Arealplanleggingen bør synliggjøre mulige trasévalg for kraftlinjenett som er nødvendig for næringsutvikling og beredskap.
- Arealplanleggingen skal sikre ressursgrunnlaget for fiskeri, akvakultur, bergverk/mineraler, jordbruk, skogbruk, reindrift og andre utmarksnæringer.
- Arealplanleggingen skal legge til rette for utvikling og bruk av fornybare energiressurser som vannkraft, vindkraft, havenergi, bioenergi med mer.
- Arealplanleggingen skal sikre ressursgrunnlaget, herunder natur-, landskaps- og kulturverdier, for reiseliv.
- Arealplanleggingen skal legge til rette for videreutvikling og nyetableringer av kraftintensiv industri.
- Arealplanleggingen skal ta hensyn til framtidig arealbehov for viktig infrastruktur innenfor transportsektoren som fiskeri- og trafikkhavner, luft- og havner, vei og bane.

- Kommunal arealplanlegging må synliggjøre og sikre reindrifts særverdiområder.

8.5. Kystsonen

Strategi

I kystsonen skal det være en samordnet og helhetlig arealdisponering, der land og sjø ses i sammenheng.

Arealpolitiske retningslinjer:

- Kommunene bør i kommuneplanens arealdel planlegge hele kommunens sjøareal.
- Kommunene oppfordres til å utarbeide interkommunale kystsoneplaner som avklarer og vurderer arealbruken i dag og i framtida.
- Planlegging i sjø og på land må ses i sammenheng, og avklare ferdsel, farleder, fiske, akvakultur og natur- og friluftsområder.
- Planleggingskonteksten i kystsonen er kompleks og dynamisk. Kunnskapsgrunnlaget er under utvikling på flere områder. Det gjør det viktig både å avklare arealbruken samtidig som det bygges inn fleksibilitet i planene.
- Den funksjonelle strandsonen bør være kartlagt som grunnlag for planlegging av tiltak i sjønære områder.
- Dersom kommunen finner å legge til rette for bruk i 100-metersbeltet / den funksjonelle strandsonen, skal det stilles krav som sikrer god landskaps-tilpasning, høy estetisk og arkitektonisk kvalitet, og allmennhetens tilgang og ferdsel.
- Dersom kommunen finner å legge til rette for bruk i 100-metersbeltet / den funksjonelle strandsonen, skal sjørelaterte næringsetableringer prioriteres framfor andre tiltak.
- Strandsonen skal bevares som et attraktivt og tilgjengelig område for friluftsliv og naturopplevelse. Viktig naturmangfold skal ivaretas.
- Ved planlegging av ny fritidsbebyggelse skal også behovet for naust og flytebrygge vurderes, og ev. synliggjøres i plan. Lokalisering bør planlegges i sammenheng med eksisterende infrastruktur og bebyggelse.

- j) Arealplanlegging på alle nivå må sikre at akvakulturnæringen får tilstrekkelige og tilfredsstillende arealer til en bærekraftig produksjon.
- k) I gyte- og oppvekstområder for fisk skal det ikke igangsettes virksomhet som kan skade disse områdene. Hensynet til marint biologisk mangfold skal vektlegges i forvaltningen. Slike områder, samt viktige fiskeområder skal avsettes i kommuneplanen.
- l) De ville stammene av laks, sjørøtt og -røye må sikres i arealforvaltningen.
- m) Ved planlegging og konsesjonsbehandling av uttak for grus/sand i kystsonen, må det tas tilstrekkelig hensyn til opprydding og etterbruk i områdene.
- n) Ved all arealplanlegging i kystsonen skal ferdseilen til sjøs sikres.

8.6. Klima og klimatilpasning

Strategi

Arealforvaltningen i Nordland skal innarbeide tiltak og virkemidler for å redusere utslipp av klimagasser og styrke tilpasningsevnen til et endret klima.

Arealpolitiske retningslinjer:

- a) Kommunene oppfordres til å belyse sårbarhet for og tilpasning til klimaendringer ved rullering av klima- og energiplaner.

- b) For å tilpasse seg til økt havnivå bør kommunene heve nedre byggegrense mot sjøen der det ligger til rette for det.
- c) Kommunene skal i nødvendig grad kartlegge og innarbeide potensielle faresoner (flo, flom og skred), som følge av klimaendringer i planleggingen. Det er viktig at det angis bestemmelser som tilpasser arealbruken til konsekvensene av et endret klima.
- d) Ved planlegging av boliger og fritidsboliger oppfordres kommunene til å vurdere plassering, utforming og størrelse slik at energibehovet er lavest mulig.
- e) Energibruk og tilrettelegging for nye miljøvennlige energiløsninger, skal være et gjennomgående perspektiv i kommuneplaner og planer som legger til rette for utbygging.
- f) Kommunene bør gjennom planlegging og veiledning legge til rette for at bebyggelse og infrastruktur lokaliseres og utformes for en effektiv utnyttelse av fjernvarme.
- g) Kommunene bør vurdere hvordan blå-grønn infrastruktur kan bidra til å forebygge flom-ødeleggelser og overvannsproblemer gjennom aktiv bruk av vannsystemer og grønne områder.
- h) Kommunene oppfordres til å planlegge utbedringer av dagens overvanns- og avløpssystemer slik at risiko for flom eller oppsamling av vann i størst mulig grad reduseres. Dette er spesielt viktig på dyrket eller dyrkbar mark.

www.nfk.no